

Súčasný stav v uplatňovaní školskej mediácie na ZŠ v Nitrianskom kraji.

The current state of the application of mediation at primary school in the Nitra region .

Eva RAČKOVÁ

Abstrakt

Cieľom príspevku bolo zmapovať situáciu v uplatňovaní školskej mediácie na základných školách v Nitrianskom kraji. Na získanie údajov pre spracovanie analýz sa použil elektronický dotazník, ktorý bol adresovaný vedeniu základných škôl v Nitrianskom kraji. Dotazníkové otázky boli zamerané primárne na získanie informácií o rozsahu a charaktere preventívnych programov a miere záujmu o uplatnenie školskej mediácie. Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že väčšina respondentov má skúsenosť s nejakou formou preventívneho programu, najčastejšie krátkodobého charakteru. Zároveň sa potvrdila potreba propagovania a uplatňovania školskej mediácie, ako jedného zo spôsobov riešenia konfliktov nenásilnou cestou.

Kľúčové slová

konflikt, mediácia, riešenie konfliktu, prevencia, školská mediácia, škola, nenásilná komunikácia

Abstract

Aim of this paper was to study the situation in the implementation of school mediation in primary schools in the Nitra region. To obtain data for processing analysis was used an electronic questionnaire , which was sent to the management of primary schools in the Nitra region . Questionnaire questions were focused primarily on obtaining information on the extent and nature of prevention programs and the rate of interest on the application of the school mediation . The survey showed that the majority of respondents had experienced some form of preventive program , mostly short-term nature . It also confirmed the need for the promotion and implementation of school mediation as a way of resolving conflicts peacefully.

Key words

conflict mediation, conflict prevention (solving?) , peer mediation, school , non-violent communication

Úvod

Najjednoduchšia definícia prevencie je predchádzanie nežiaducim javom. Je súhrnom aktivít, metodík, cvičení, postupov, ktoré vedú k vytváraniu, osvojovaniu takých zručností a spôsobilostí, ktoré pomáhajú predchádzať, každodenným nežiaducim javom. Prevencia praktická činnosť, založená na vedecky uplatňovaných opatreniach, ktoré smerujú k posilňovaniu a ochrane komplexnej sociálnej vyváženosti a je ju nutné uskutočňovať vo všetkých etapách života človeka (Strieženec, 1996, 23). Primárnu prevenciu ako intervenciu

ešte pred tým, než sa objaví nejaký problém (zdravotný, sociálny), teda pôsobenie skôr, ako sa narušia vonkajšie vzťahy alebo vnútorná rovnováha duševného alebo somatického zdravia (Šavel, 2012, s.11).

Celý život sa stretávame s konfliktom v akejkol'vek podobe. Základné zručnosti riešenia konfliktov získavame v rodine. Naučené zručnosti z rodiny potom uplatňujeme ďalej v každodennom živote, v inštitucionálnom prostredí školy, škôlky, v pracovnom prostredí... . Mnohokrát však naučené z rodiny nie je správne a nedokážeme riešiť vzniknuté napätie, nemáme spôsob, techniky, zručnosti na vyriešenie konfliktu. Práve preto už v materských škôlkach je potrebné aby si deti osvojovali elementárne zručnosti pri riešení konfliktu. Neskôr pri nástupe na povinnú školskú dochádzku by malo byť jednou z priorít zaradiť do vyučovania témy zamerané na prevenciu. Škola má veľký vplyv na formovanie osobnosti dieťaťa, preto súčasťou manažmentu vyučovania na základných školách by mala byť intenzívnejšia spolupráca vedenia základných škôl s inštitúciami, ktoré poskytujú rôzne formy preventívnych programov. Konštatujeme, že na Slovensku existuje mnoho inštitúcií a združení poskytujúcich preventívne programy. Väčšinu preventívnych programov na Slovensku realizujú centrá poradensko-psychologických služieb, ďalej celoslovenskú pôsobnosť v preventívnych aktivitách má Policajný zbor SR a potom v jednotlivých krajoch participujú na primárnej prevencii občianske združenia alebo neziskové organizácie, krajské úrady, VÚC. Prevencia kriminality je osobitá oblasť prevencie ako takej. Zo spoločensko-praktického hľadiska prevencia kriminality predstavuje vedecky zdôvodnené, zámerné, cieľavedomé a koordinované pôsobenie na príčiny a podmienky kriminality s cieľom odstrániť ich alebo vhodným výberom foriem a metód eliminovať, minimalizovať (Galbavý, 2007, s.170). Galbavý ďalej pomenúva subjekt prevencie kriminality každú osobu, skupinu, inštitúciu alebo združenie, ktorá vyvíja akúkoľvek iniciačnú, koordinačnú, riadiacu, hodnotiacu alebo výkonnú činnosť v oblasti prevencie protispoločenskej činnosti (Galbavý, 2007, s.171).

Školská mediácia, rovesnícka mediácia

V súčasnosti sa školskej mediácii venujú mnohí autori a organizácie, ktoré aj aktívne pôsobia v tejto oblasti. Rovesnícka (peer) mediácia predstavuje riešenie sporov a konfliktov medzi žiakmi formou zmierenia prostredníctvom rovesníckych mediátorov (Bielešová, 2013, s.13). Pojem „mediácia v škole“ je širší ako „peer mediácia“. Na rozdiel od mediácie v škole, ktorá pomáha riešiť konflikty medzi žiakmi, medzi učiteľmi, medzi žiakmi a učiteľmi, rodičmi a

učiteľmi, vedením školy a predstaviteľmi obce, rovesnícka mediácia, peer mediácia pomáha riešiť konflikty medzi rovesníkmi (Holá, 2011, s.144). Peer- mediácia môže mať viac podôb ako upresňuje Holá, najobvyklejšia podoba je taká, kde sa začiatkom školského roka sa žiakom predstaví program peer- mediácie. Každý zo žiakov má možnosť uchádzať sa o rolu mediátora. Keď prejaví záujem predstaví sa mu bližšie rola mediátora. Kandidáti vypracujú projekt - svoju predstavu o využití mediácie. Kandidáti musia mať dve dôveryhodné doporučenia jedno od spolužiakov a druhé od učiteľa, tiež musia mať súhlas rodiča. Vybraní uchádzači potom absolvujú mimo školy výcvik medičných zručností (Holá, 2003, s.145).

Prieskum

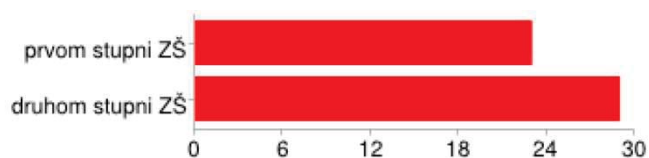
Cieľom príspevku bolo zmapovať záujem riaditeľov ZŠ v Nitrianskom kraji o prevenciu na 1. stupni ZŠ osobitne záujem riaditeľa/ky o **školskú mediáciu**. Na dosiahnutie cieľa sme použili dotazník, ktorý sme rozposlali riaditeľom 184 ZŠ v Nitrianskom kraji na adresy uvedené na stránkach školy. ZŠ, ktoré neuvádzali mailový kontakt na svojich stránkach sme iným spôsobom nekontaktovali. Prieskum prebiehal v mesiaci február 2015. Dotazník bol zostrojený tak, aby sa dal vyplňať online a jeho vyplňanie zabralo cca 3 minúty. Obsahoval deväť otázok s možnosťou výberu odpovede. Hlavný cieľ budeme sledovať cez čiastkové ciele:

- zisťovali aké preventívne programy prebiehali alebo prebiehajú na školách v tomto školskom roku,
- zisťovali sme charakter preventívnych programov,
- zisťovali sme kto bol poskytovateľom, s kým spolupracuje škola v oblasti prevencie,
- zisťovali sme či počuli o školskej mediácii,
- zisťovali sme záujem riaditeľa o školskú mediáciu.

Výsledky a diskusia

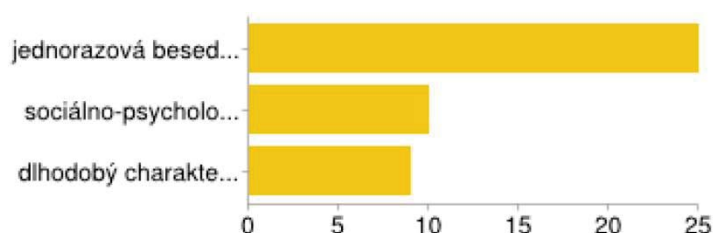
Na základe spracovaných výsledkov sme zistili, že riaditelia ZŠ odpovedali áno 61% na otázku či prebiehal preventívny program na ich škole v 11% prebieha v tomto školskom roku a 7% plánuje nejaký druh preventívneho programu.

V 3. otázke prebiehal preventívny program na :

prvom stupni ZŠ	23	51 %
druhom stupni ZŠ	29	64 %

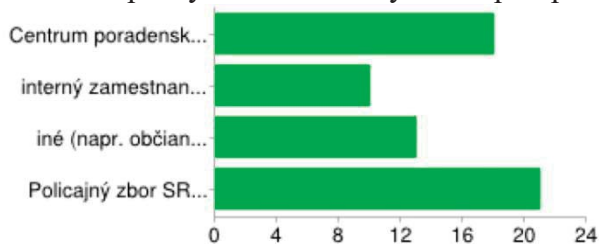
4. Ak áno, aký mal charakter?

jednorazová beseda, prednáška	25	56 %
sociálno-psychologický výcvik	10	22 %
dlhodobý charakter (napr. peer program)	9	20 %

Z prieskumu vidíme, že až 56% preventívnych aktivít je jednorázových či krátkodobých. Iba v 22 % ZŠ realizovalo sociálno-psychologický výcvik a o niečo nižší počet 20% ZŠ je zapojených do dlhodobého preventívneho programu.

5. Kto bol poskytovateľom/ s kým ste spolupracovali?

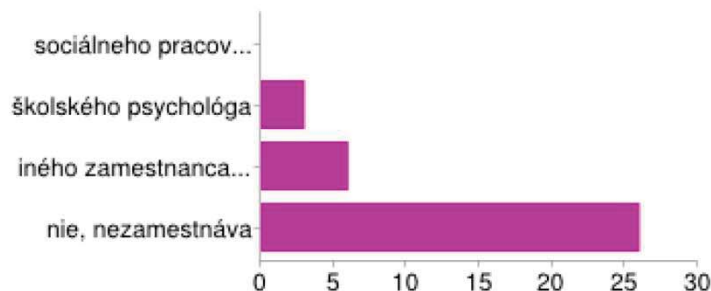

Centrum poradensko-psychologických služieb	18	40 %
interný zamestnanec na to školený (metodik prevencie, sociálny pracovník, školský psychológ...)	10	22 %
iné (napr. občianske združenie, nezisková organizácia, obec ...)	13	29 %
Policajný zbor SR (napr. "Správaj sa normálne",...)	21	47 %

Vidíme, že čo sa týka spolupráce školy s realizátorom preventívnych aktivít prevládala v Nitrianskom kraji celoslovenský program „*Správaj sa normálne*“ (projekt je jednou z desiatich tém v gescii Prezídia Policajného zboru SR so zameraním na rôzne oblasti) alebo iný program realizovaný Policajným zborom. Druhým najväčším realizátorom boli PPP (pedagogicko-psychologické poradne) alebo centrá výchovno-psychologickej prevencie (CVPP), ktoré v zmysle vyhlášky MŠ SR č. 350/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie CPPPaP zabezpečujú metodické vedenie školských psychológov.

V školskom roku 2013/2014 bolo 13 škôl zapojených do projektu „*Pavučina vzťahov*“, ktorý bol realizovaný formou zážitkových aktivít. Na tejto aktivite participovalo CPPPaP spolu s KOS (Krajské osvetové stredisko) (Pauličková, 2014, s.19). Svojím charakterom je najbližšie rovesníckej mediácii *PROJEKT CHIPS (Child line in Partnership with Schools)*- je zameraný na rozvoj vrstovníckych vzťahov medzi školákmi s cieľom prevencie pred nežiadúcimi javmi, vychádza z poznania, že v každom človeku je schopnosť a ochota pomôcť jeden druhému. Deti zapojené v projekte sa učia počúvať a prejavíť, že hovoriacemu rozumejú, že ho akceptujú. Učia sa, že okrem verbálnej stránky je dôležitá aj neverbalita, pretože tým dávame najavo skutočné postoje. Vzájomné vcítenie sa do druhého človeka, radosť z dávania a prijímania je základom a podstatou nenásilnej komunikácie. Nenásilná komunikácia je založená na jazyku a komunikačných zručnostiach, ktoré posilňujú našu schopnosť zostať ľuďmi, a to dokonca i v náročných podmienkach. Neobsahuje nič nové, všetko je známe celé storočia. Namiesto naučených reakcií odpovedáme uvedomením si vlastných pocitov a potrieb a tak sme vedení k úprimnému vyjadrovaniu kedy druhých vnímame empaticky a zároveň s rešpektom (ROSENBERG, 2008, s. 17). Rovesnícka mediácia na

6. Zamestnáva vaša škola:

sociálneho pracovníka	0	0 %
školského psychológa	3	7 %
iného zamestnanca, ktorý má spôsobilosti na vykonávanie preventívnych aktivít?	6	13 %
nie, nezamestnáva	26	58 %

Z prieskumu je zrejmé, že žiadna z opýtaných škôl nezamestnáva sociálneho pracovníka. Len 7% opýtaných zamestnáva školského psychológa a 13% škôl má zamestnanca, ktorý má spôsobilosti na vykonávanie preventívnych aktivít. V školskom roku 2012/2013 CPPPaP realizovalo pre školských psychológov sociálno-psychologický výcvik, ďalšou činnosťou CPPPaP je metodické vedenie koordinátorov prevencie na ZŠ a SŠ. Viac ako 60% učiteľov, ktorí absolvovali programy na riešenie konfliktov, vo výskume potvrdzuje, že získané zručnosti využívajú na efektívne riadenie triedy a udržiavanie disciplíny. Okrem toho skvalitnili svoje metódy práce a spôsoby riadenia triedy v komunikovaní neohrozujúcim spôsobom, aktívnom počúvaní a v riešení problémov so žiakmi (Martinková, 2014, s. 30).

Záver

V príspevku sme sa zameriavali na priblíženie situácie školskej mediácie v Nitrianskom kraji. Cez interpretáciu výsledkov nášho dotazníka vieme napríklad povedať, že v opýtaných školách vo väčšine prípadov ide o krátkodobé preventívne aktivity. Po preskúmaní dostupných literárnych prameňov vieme aké konkrétne aktivity a programy bežia na školách v Nitrianskom kraji. Svoju pozornosť sme obrátili na tie programy, ktoré svojim charakterom a zameraním najviac približujú problematiku rovesníckej mediácie. Tie, ktoré sú zamerané na rozvoj takých zručností ako je aktívne počúvanie, sebaopoznanie, verbálna a neverbálna komunikácia a iné.

Kontakt

Mgr. Eva Račková, PhD.

Odborný profil autora:

V roku 2002 ukončila štúdium v odbore sociálna práca na FSVaZ UKF v Nitre. Počas štúdia pôsobila ako vychovávateľ v DSS pre mužov s kombinovaným handicapom, neskôr v detskom domove rodinného typu. Absolvovala viacero školení v oblasti prevencie (primárna prevencia drogového závislých, krízová intervencia, najčastejšie psychické poruchy atď.) V rámci lektorskej práce sa zaoberá komunikačnými zručnosťami osobitne nenásilnou komunikáciou. Podieľa sa na rôznych projektoch v neziskovom sektore v oblasti prevencie na školách a v mimoškolskej činnosti. Pracuje ako dobrovoľník v neziskovom sektore v oblasti vzdelávania mládeže a dospelých. V súčasnosti vedie kurzy nenásilnej komunikácie a pôsobí ako mediátor v Centre mediácie a mimosúdnych dohôd v Nitre.

Monografia

[1] STRIEŽENEC, Štefan. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava: AD, 1996. 255 s. ISBN 80-967-589-0-X.

[2] HOLÁ, Lenka. 2011. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. 272 s. ISBN 978-80-247-3134-6.

[3] ROSENBERG, Marshall B. 2008. *Nenásilná komunikácia*. Praha: Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-262-0141-0.

[4] BEDNAŘÍK, A. 2001. *Riešenie konfliktov*. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou. Centrum prevencie a riešenia konfliktov. Partners for Democratic Change Slovakia. Bratislava. 2000. ISBN 80-968095-4-7.

[5] Kopányiová, Alena. 2010. Primárna prevencia z pohľadu činnosti PPP na Slovensku, In KOLESÁROVÁ, Alena. *Mládež a kriminalita*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s.335. ISBN 978-80—8094-090-4.

Webová stránka

[1] *Súkromná vysoká škola: E-learning pre vas* [online]. Praha

[2] http://www.minv.sk/swift_data/scripts/search/search.php?text=hodnotiaca+sprava&sidlo=

[3] PAULIČKOVÁ, Mária. 2014. <http://www.cpppap.sk/data/Spr%C3%A1va%20-%20v%C3%BDsledky%20CPPPaP%202013-2014.pdf>

[4]MARTINKOVÁ,Jana.2014.http://mpc-
edu.sk/shared/Web/OPSOSO%20VII.%20kolo%20vyzvy%20na%20poziciu%20Odborny%2
0poradca%20vo%20vzdelavani/7 OPS_Martinkova%20Jana%20-
%20Riesenie%20skolskych%20konfliktov%20mediaciou.pdf